

AZ ÉK-I BAKONY ÉS A VÉRTES NY-I ELŐTERÉBEN FOLYÓ KŐSZÉNKUTATÁS 1967 ÉVI EREDMÉNYEI

ÍRTA: KOPEK GÁBOR

Az Északkeleti-Bakonyban és a Vértes nyugati előterében folyó kőszénkutatás 1967-ben kettős irányelvet követett. Egyrészt támaszkodva az 1966-os kutatás eredményeire, a Bakonyesernye 9. sz. fúrásban feltárt művelelő kőszén továbbfejlesztését nyomon követte (Súr-2., Bes-11. és Bes-12.), másrészt bizonyos gyakorlati problémák megoldását szorgalmazta [mint a Balinka II. bányamező északi határának megvonása, az első és második sávok közötti ősföldrajzi gát helyzetének továbbnyomozása, a geofizikai etalonfúrás lemélyítése (Mór 4, Mór 5, Mór 6)] (1. ábra). Mivel a harmadik sáv területén 1966-ban megindított fúrás 1967-ben fejeződött be (Ck-1), ennek eredményéről ugyancsak itt számolhatunk be.

Az alábbiakban röviden ismertetjük a területen lemélyített fúrásokat.

Az alábbi három fúrás (Bes-11., Bes-12. és Sr-2.) a Bes-9. sz. fúrásban feltárt kőszénvagyon továbbnyomozását célozta. A fúrások vázlatosan a következő rétegsort harántolták:

Bakonyesernye (Bes) 11. sz. fúrás

A fúrás 448,8 m-ben, az oligocén átharántolása után érte el az eocént és az alábbi vázlatos rétegsort mutatta:

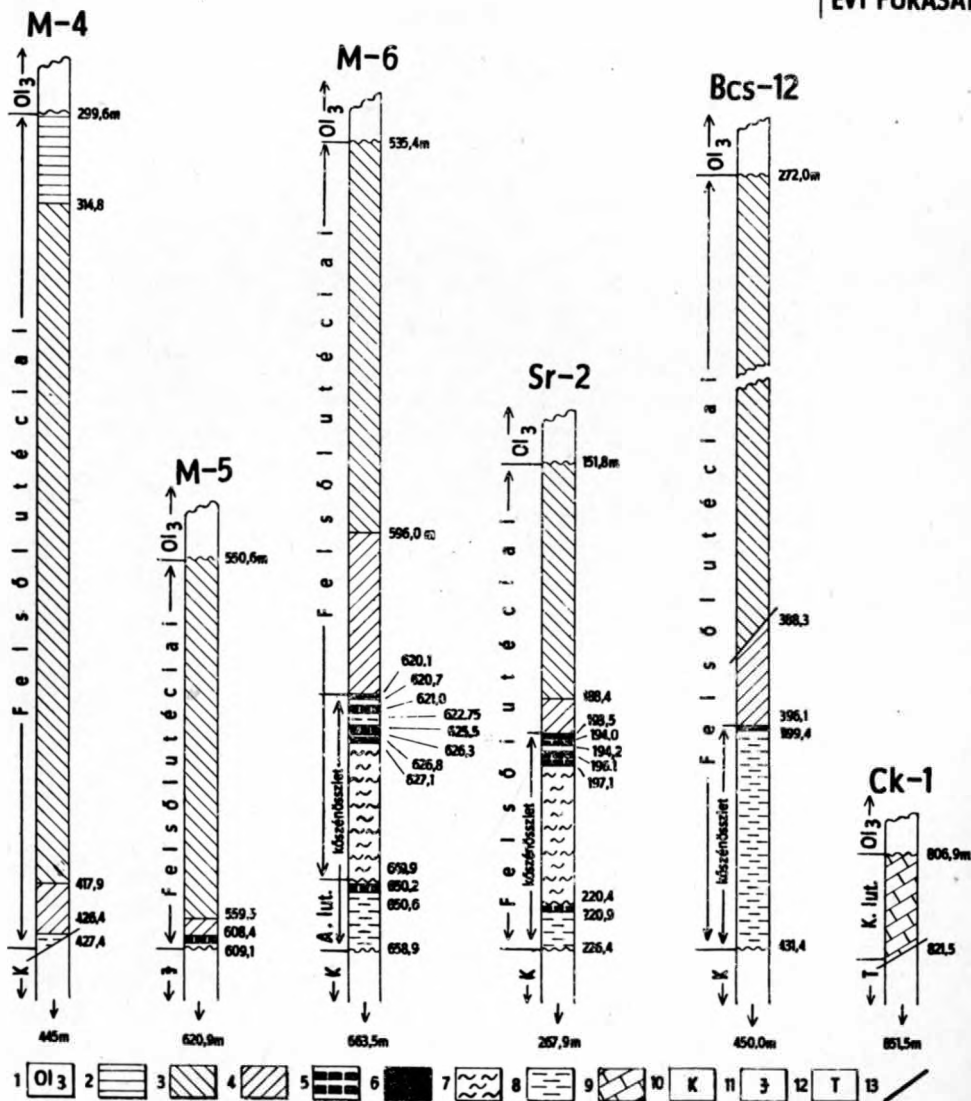
448,8—467,0 m <i>Nummulites millicaput</i> -os szint	}	felsőlutéciai
467,0—486,0 m tarka agyag sorozat		rétegek
486,0—507,5 m alsólutéciai kőszénösszlet		
507,5—529,4 m középsőkréta, turrilitéses márga		

A fúrás részletes laboratóriumi feldolgozása és értékelése folyamatban van, annyi azonban máris megállapítható — mint a területen merőben szokatlan és új jelenség — hogy az alsólutéciai teleposort erodált térszínre, tarka agyag sorozat közbeiktatódásával és a *N. perforatus*-os kőszénösszlet, ill. *N. perforatus*-os szint teljes kimaradásával, a *N. millicaput*-os szint partszegélyi, főleg *Lithothamnium* törmeléket tartalmazó erősen detrituszos tengeri réteggösszletre transzgradál. Érdekesként említjük, hogy a harmadik sávban, Fenyőfő környékén legutóbb lemélyített három bauxitkutató fúrásban (Fenyőfő 1244, 1245 és 1270) ugyanezt a jelenséget tapasztaltuk, azzal a különbséggel, hogy ott a tarka agyag helyett csaknem kizárólag tűzkőkvacsból álló konglomerátum mutatkozott.

Bakonyesernye (Bes) 12. sz. fúrás

A fúrás 272 m vastag holocén, pleisztocén és oligocén réteggösszlet alatt az alábbi eocén képződményeket harántolta:

272,0—388,3 m középsőeocén foraminiferás márga rétegsorozat. (A márga felső részének néhány métere esetleg felsőeocén.)

1. ábra. Az ÉK-i Bakonyban 1966–67. évben mélyített perspektívikus kőszénkutató fúrások

1. Felsőoligocén általában, 2. glaukonitos márga, 3. foraminiferás márga, 4. korallós—molluszkumos márga, 5. szenes agyag, 6. kőszén, 7. tarka agyag, 8. kőszénösszlet és fekvő teresztrikum általában, 9. *N. perforatus*-os mészkő, 10. kréta üledékek általában, 11. júra üledékek általában, 12. triász üledékek általában, 13. vető

Fig. 1. Les sondages de prospection de lignite perspectifs exécutés dans la région, NE de la montagne du Bakony, dans les années 1966–1967

1. Oligocène supérieur en général, 2. marnes glauconieuses, 3. marnes à *Foraminifères*, 4. marnes à *Polypiers* et *Mollusques*, 5. argiles charbonneuses, 6. lignites, 7. argiles bariolées, 8. complexe lignitifère et dépôts terrestres du mur de la série marine, en général, 9. calcaires à *N. perforatus*, 10. sédiments crétacés, en général, 11. sédiments jurassiques, en général, 12. sédiments triasiques en général, 13. Faille

- 388,3—396,1 m *N. perforatus*-os szinthez tartozó korallós—molluszkás márga, amely a felette lévő foraminiferás márgával vető útján érintkezik
 396,1—431,4 m *N. perforatus*-os kőszénösszlet, 396,1—397,4 m-nél 1,3 m vastag, 4233 kg/cal minőségű (súlyozott átlag) barnakőszén-teleppel
 431,4—450,0 m középsőkréta turriliteszes márga

Sur (Sr) 2. sz. fúrás

A fúrás 151,8 m vastag holocén, pleisztocén és oligocén rétegösszlet átharántolása után érte el az eocént.

- 151,8—188,4 m középsőeocén, foraminiferás márgacsoport
 188,4—193,5 m *N. perforatus*-os szint: korallós—molluszkás márga
 193,5—220,4 m *N. perforatus*-os kőszénösszlet
 220,4—226,4 m alsólutéciai kőszénösszlet
 226,4—267,9 m középsőkréta turriliteszes márga

Sem a *N. perforatus*-os (0,5 m szénpala, 0,2 m szenes agyag), sem az alsólutéciai kőszénösszlet (0,5 m szenes agyag) műre érdemes telepet nem tartalmazott. Az alsólutéciai összlet, mint ezt a Bcs-9. és Bcs-10. sz. fúrásokban korábban már kimutattuk és indokoltuk, eróziós okokból rendkívül csökkent vastagságú. A kettőt vastag tarka agyagösszlet választja el.

A következő három fúrás Mór környékén mélyült, a bevezetésben vázolt, részben gyakorlati célok érdekében.

Mór (M) 4. sz. fúrás

299,6 m-ben a holocén, pleisztocén és oligocén rétegösszlet átharántolása után érte el a fúrás az eocént.

- 299,6—314,8 m középsőeocén glaukonitos márga szint
 314,8—417,9 m foraminiferás márga, középsőeocénbe tartozó rész
 417,9—427,4 m a *N. perforatus*-os szinthez tartozó korallós—molluszkás márga a kísérő teleppel. Alatta még csökkentsósvízi, csaknem tengeri rétegekből, vető révén, a fúrás kréta összletbe jutott.
 427,4—445,0 m középsőkréta apti agyagcsoport

A fúrás alapján a területrészt produktivitása egyelőre nyitott kérd és maradt.

Mór (M) 5. sz. fúrás

Ez, a Mór 6. sz. fúrással együtt, az első és második sávot elválasztó gerinc helyzetének pontos megállapítására, illetve geofizikai etalonfúrás céljaira mélyült.

Holocén, pleisztocén és oligocén rétegek átharántolása után 550,6 m-ben érte el az eocén rétegösszletet.

- 550,6—599,5 m középsőeocén, foraminiferás márga rétegcsoportja
 599,5—608,4 m *N. perforatus*-os szint, korallós—molluszkás márga
 608,4—609,1 m *N. perforatus*-os kőszénösszlet, 0,2 m (608,4—608,6 m) műre nem érdemes szenes agyaggal
 609,1—620,9 m júra, tűzköves mészkő

Mór (M) 6. sz. fúrás

535,4 m-ben, holocén, pleisztocén és oligocén rétegösszlet átharántolása után, eocént ért a fúrás.

535,4—596,0 m	középsőeocén foraminiferás márga csoport
596,0—620,0 m	<i>N. perforatus</i> -os szint, korallós—molluskás márga
620,0—649,8 m	<i>N. perforatus</i> -os kőszénösszlet (feküjében 627,1—649,8 m között tarka agyag összlettel)
649,8—658,9 m	alsólutéciai telepecsoport, felül eróziós diszkordancia nyomaival
658,9—663,5 m	középsőkérta, apti agyagcsoport

A *N. perforatus*-os kőszénösszlet 620,1—628,0 m között számos kőszenes üledéket tartalmazott, ebből azonban minőségi vonatkozásban csak 1 pad említésre méltó (620,1—620,7 m). Az alsólutéciai kőszénösszlet műre érdemes telepet nem mutatott és eróziós okokból erősen csökkent vastagságú.

Csatka (Ck) 1. sz. fúrás

A harmadik sávban fejeztük be 1967 elején a Csatka (Ck) 1. sz. fúrást. A fúrás kőszénkutatósi szempontból meddőnek bizonyult, bár meg kell említenünk, hogy az eocén—triász határ tektonikus.

A fúrás 806,9 m-ben, holocén, pleisztocén és oligocén átharántolása után, eocén rétegekbe ért.

806,9—821,5 m	<i>N. perforatus</i> -os szint, „mezozoos küllemű” mészkő
821,5—851,5 m	triász, dachsteini mészkő

Ö s s z e f o g l a l á s

1. A Bakonycsernye 9. sz. fúrás környékének produktív pásztája, az ÉK—DNY-irányt megtartva, az eredeti elképzelésnél délebbre húzódik, ugyanis a Súr-2. és a Bes-11. sz. fúrások már a második vagy középső sáv északi peremét érték.

2. A Bakonycsernye II. sz. fúrás környéke a *N. perforatus*-os kőszénösszlet és a *N. perforatus*-os szint képződése idején szárazföld volt és víz alá csak a *N. millecaput*-os szintben merült.

3. Feltételezhető, hogy e fúrástól É-ra az egész középsőeocénben DNY-ÉK-i irányban elhúzódó hosszú, keskeny szárazulat létezett.

4. A Bakonycsernye II. sz. fúrás adatai, összevetve az említett Fenyőfő környéki bauxitos fúrások adataival, aláhúzottan hangsúlyozzák a szigettenger jelleget.

5. A Mór 5. és Mór 6. sz. fúrások segítségével a Balinka II. bányamező produktív területe észak felé is lehatárolhatóvá vált.

6. Eldőlt az a főleg ipari jelentőségű kérdés is, hogy vajon az első és második sáv között, a Balinka II. bányamező északi felén a kőszénképződés idején összeköttetés állt-e fenn. Itt a gát, bár fokozatosan a víz felszíne alá merülve, de megvolt és ez a tény a köztes területen csak vékony, szennyezett, műre nem érdemes kőszenes üledékek keletkezését tette lehetővé.

LES RÉSULTATS DE LA PROSPECTION DE LIGNITE DANS
LA RÉGION NORD—EST DE LA MONTAGNE DU BAKONY
ET DANS L'AVANT-PAYS DE L'OUEST DE LA MONTAGNE
VÉRTEES OBTENUS EN 1967

par
G. KOPEK

La zone productive des alentours du sondage de Bakonycsernye 9, tout en gardant sa direction du NE au SW, s'allonge plus au sud que ce n'était supposé auparavant; c'est que les sondages de Sur N 2 et de Bakonycsernye 11 ont atteint déjà le bord N de la zone deuxième ou zone moyenne.

Les environs du sondage de Bakonycsernye 11 ont représenté une terre ferme à l'époque du dépôt du complexe lignitifère à *Nummulites perforatus* et elles n'ont pas été envahies par la mer qu'à l'époque de l'horizon à *Nummulites millecaput*. Il est à supposer, qu'il y avait une terre ferme longue, et mince, s'allongeant, en une direction du SW au NE, pendant tout l'Eocène moyen au Nord de ce sondage.

Les données du sondage de Bakonycsernye 11, en comparaison avec celles des sondages de prospection de bauxite des environs de Fenyőfő, mentionnées plus haut, accusent clairement le caractère archipélagique du territoire en question.

À l'aide des sondages de Mór 5 et de Mór 6, il était possible à établir les limites de la zone productive du champs de mine Balinka II, vers le Nord, aussi.

On a pu résoudre le problème d'une importance surtout industrielle aussi, s'il existait une communication entre les zones 1 et 2, dans la partie Nord du champs de mine Balinka II, à l'époque du dépôt des lignites. La barrière — bien que s'enfonçant graduellement sous l'eau — existait ici aussi, et ces conditions n'ont permis que le développement des sédiments charbonneux d'une puissance réduite, contaminés et inexploitable dans le territoire intermédiaire.